

Digteren Morti Vizki

Tak til Jens Smærup Sørensen for at have fremskaffet teksten af Jørgen Gustava Brandt og til Heino Byrgesen (1942-2014), Lars Junggreen og Christian Skeel for at have bidraget med fotos og billeder til bogen.

Tak til Ejler Nyhavn og René Jean Jensen for hjælp med den danske oversættelse af Alexander Zimmermanns digt 'Im Garten Hamm'.

Tak til Augustinus Fonden og Kulturstyrelsen for økonomisk støtte til udgivelsen.

Digteren Morti Vizki

En antologi

*redigeret af Kamilla Löfström under
medvirken af Birgitte Hesselaa*

Syddansk Universitetsforlag

*University of Southern Denmark Studies in Scandinavian
Languages and Literatures, vol. 122*

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2014

Sats og tryk: Narayana Press

Omslag: Ren jazz

ISBN 978-87-7674-800-5

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse
af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge
overenskomst med Copydan.

Syddansk Universitetsforlag

Campusvej 55

DK-5230 Odense M

Tlf. 65 50 17 40

www.universitypress.dk

Indhold

Forord eller: Læseren, digterens
potentielle tvillingebror i ånden 9

På tværs af genrer I 15

“De siger: Morti! Dit efternavn lyder ligesom det
man drikker/ Når man er ked af det” 17

Af Thomas Boberg

Indstilling af Morti Vizki til Det Danske
Akademis Store Pris 21

Af Jørgen Gustava Brandt, februar 2004

5

Digtene 27

To digte fra *Almanak*, 2005 – det første og det sidste 29

“Er der noget som livet/Ja, døden” 31

Om *Almanak*

Af Steinar Opstad

NR. 1, 1982 39

At begynde med og som “begyndelsen til alting”,
om en debut ved navn Morti Vizki

Af Lars Bukdahl

“Jeg kan spille baglæns Mozart med min visne tunge” 51

Om Morti Vizkis poetiske særsprog

Af Peter Stein Larsen

Palindromos 63

Af Niels Frank

Er jeg bare en listebaron? 73

En læsning af Morti Vizki: *Samlede digte*

Af René Jean Jensen

På tværs af genrer II 91

Portræt af kunstneren som 40-årig 93

Af Kamilla Löfström

En kamæleon ved navn Bob 113

Af Morten Kirkskov

De unge milde 117

Af Christian Skeel

6

Dramatikken 123

Lad det storme lidt 125

Af Torben Madsen, 1992

Lyden tilbage til haven 131

Af Per Theil

Med Morti i kulissen 141

Af Pia Juul

Fra Wilde til Vizki 143

Om Morti Vizkis *Gray*

Af Birgitte Hesselaa

Tale for Morti Vizki ved overrækkelsen
af Kjeld Abell-prisen 161

Af Villy Sørensen, 1998

Prosaen 165

Postmodernist – på godt og ondt 167

Af Marianne Stidsen

It often was evening in Texas 189

Af Lea Marie Løppenthin

Tilegnet Morti Vizki 195

Im Garten Hamm / I haven i Hamm 197

Af Alexander Zimmermann

Mortis Mark 206

Af Pia Juul

Til Morti Vizki, PM og Nu er du til begravelse ... 208

Af Thomas Boberg

Først skulle du finde lykken ... 210

Af Niels Frank

Til Morti Vizki (naivt farvel) 212

Af Rolf Steensig

Efteråret bag ruden snyder ... 215

Af Glenn Christian

Af Morti Vizki 219

Vizkis ordbog 221

Skribenterne 225

Forord eller: Læseren, digterens potentielle tvillingebror i ånden

Den sidste gang, jeg var sammen med Morti Vizki, var i digterens lejlighed på Skt. Jørgens Allé i København. Det var søndag og eftermiddag, og Kirsten Thorup var der også. Hun havde haft pæresorbet med. Ellers stod den på sort kaffe. Mortis to søndagsgæster sad over for ham i sofaen med hans meget selskabelige abyssinierkat spankulerende imellem os, mens vi blandt andet talte om kritik og kritikere. Da Morti pludselig døde af et hjertestop kort tid efter, var katten det eneste vidne.

9

Jeg kendte Morti fra 2000 til 2004. Flere af skribenterne i denne antologi har kendt ham meget længere, fra dengang i begyndelsen af 1980'erne, hvor han flyttede til København for at være kunstner. Jeg tror nok, jeg engang kom til at love Morti, at jeg ville skrive en monografi om hans forfatterskab; jeg fik i hvert fald opfordringen – af ham selv naturligvis – og jeg forestiller mig, at flere andre har fået stillet samme gode forslag. Men initiativet til denne samling af tekster om Morti Vizkis poesi, prosa og dramatik kommer fra Birgitte Hesselaa. Da hun havde afsluttet sit arbejde med bogen om nyere danske dramatikere, *Det dramatiske gennembrud* (2009), som også indeholder et kapitel om Morti Vizkis dramatik, havde hun stadig lyst til at beskæftige sig med forfatterskabet. Færdig bliver man nok aldrig.

Det har været vigtigt for os som redaktører, at Mortis to afdelinger, den skønlitterære og den dramatiske, blev behandlet under samme tag. Forsøger man at placere ham i litteraturhistorien, er det synd ikke at tage hele forfatterskabet med. Dels hører det hele med og på lige fod, dels kan man opleve en helt banal følelse af genkendelsens glæde ved at opdage de særegne rekvisitter, motiver og (mytologi-

ske) figurer gå igen i det ene digt efter den anden komedie. Pigen Fatima og den grønne eliksir i netop *Eliksir* og i *Den Usynlige Dreng*, eller fødderne, selvfølgelig, de er alle vegne, i radiospillet *Australia* og i digtsamlingen *Rejsebog* f.eks. Der er Echnaton og Nofrartete i digtsamlingen *Sol*, der igen optræder i dramaet *Aknaton* med forvanskede navne, og her er digttitlerne fra *Sol* tillige blevet til fiktive filmtitler – måske som en nøgtern påpegning af, at alle ser film, kun få læser digte. Man kan opleve følelsen af genkendelse i digterens revisioner af egne tidligere digte i *Mange boliger*, og flere steder optræder fugle eller kun én fugl, der har tabt alle sine fjer eller selv har pillet dem af sig for at underholde sit publikum. Man kan tage et par linjer med sig fra *Vokseværk* og bruge dem som læsevejledning på kryds og tværs af genrer og bøger, de lyder: “jeg har skjult gaver til mine venner,/rundt omkring i alle husene”.

Digtsamlingen *Vokseværk* er fra 1985 og viser, hvordan Vizki hele tiden har keret sig om sin læser ved blandt andet at skjule gaver til denne “rundt omkring i alle husene”. Læseren, Vizkis “potentielle tvillingebror i ånden”, som Lars Bukdahl formulerer det i sin artikel om Vizkis seks debutdigte i *Hvedekorn* i 1982. Vizkis metabevidsthed er til stede fra begyndelsen, han henvender sig til læseren med et “se, hvad jeg kan”, som om det bare var en leg at skrive digte, for så i den næste linje eller det næste værk at udtrykke en tvivl om, hvorvidt det er muligt at finde ligesindede – at finde læsere. René Jean Jensen er i denne bog inde på metabevidstheden i sin gennemgang af Vizkis *Samlede digte*, der udkom i 2009. Han skriver, at Vizkis “meget omtalte ‘metabevidsthed’ også kan læses som intimitet (eller ønsket om en sådan). [...] mange af Vizkis digte [kommer] OGSÅ til at handle om selve betydningsdannelsen og især om forhindringer for den eller forvirringer af den. En åben intimitet.”

Digteren og hans publikum er et af de helt store temaer hos Vizki. Det hænger også sammen med en følelse af ambivalens i forhold til intimiteten og et udvidet kærlighedsbegreb. “Nu er vi to” er en linje, der bliver gentaget i forfatterskabet. I digtet ‘Trøst’ fra *Mange boliger* står den til sidst og for sig selv og siger det, der egentlig gælder for alle digte, nemlig at i læsningen mødes digtet og læseren,

at det er et møde mellem digtets verden og læserens verden. I det digtet læses “er vi to”.

Med til Vizkis metabevindsthed hører altså en forestilling om, at det er en leg at skrive digte, fordi digteren kan tillade sig alt, netop fordi han er digter. En form for uskyld, kan man kalde det – eller en påstået uskyld. Men med en så vidtrækkende licens risikerer digteren samtidig at skabe forhindringer for betydningsdannelsen. Hans abstrakte billedverden og poetiske særsprog er sin egen verden; den skal ikke forklare sig. Alligevel kunne Vizki ikke selv se bort fra oplevelsen af igen og igen ikke at blive forstået. Han kunne ikke sige sig fri for at føle skuffelse. Thomas Boberg og Niels Frank belyser og undersøger ad hver deres vej det på sin vis paradoksale og i hvert fald besværlige forhold, Vizki fik skabt af *enemageren* og verden omkring ham.

Morti Vizki var i egen levende person, når han turde, måske den bedste formidler af det vizkiske værk. Hans sceneoptræden kunne være nærmest magisk, og hans timing perfekt. Selv sagde han, at det gælder altid om at forsvinde, mens magien endnu hænger i luften. Sådan forsvandt han fra verden. Når jeg her skriver “måske den bedste formidler”, er det med en række skuespillere og instruktører i tankerne. De har arbejdet med Vizkis dramatiske tekster, givet dem krop, stemme og rum og dermed tolkning. Disse iscenesættelser skal hverken placeres over eller under Vizkis egne optrædener, men på linje med dem. Det drejer sig om skuespillere som Thomas Mørk, Susse Wold og Lars Junggreen samt instruktører som Henrik Sartou, Jacob F. Schokking og Morten Kirkskov. Deres navne vil sammen med flere andre scenekunstneres navne dukke op undervejs i bogen.

Nærværet og distancen og skiftene mellem de to størrelser beskriver Birgitte Hesselaas i sin artikel om stykket *Gray*, der er fra 2002: “Det spændingsskabende ligger, i min optik, udelukkende i forholdet mellem den dramatiske karakter og hans publikum, mellem scene og sal.” Ambivalensen og de hårde skift mellem at søge den anden og at skubbe denne fra sig igen findes i samtlige af de genrer, Vizki skrev inden for.

I Jørgen Gustava Brandts tekst 'Indstilling af Morti Vizki til Det Danske Akademis Store Pris' fra 2004 får man et overblik over Vizkis omfattende forfatterskab. Godt nok henvender Brandt sig til en snæver kreds, nemlig medlemmerne af Det Danske Akademi, idet han skriver: "Da vi jo alle har læst det store forfatterskab, skal jeg ikke opremse en masse titler ...", men alligevel kan hans udlægning af det, han kalder "digterens kurs eller udvikling", fungere som en introduktion til Vizkis værker for nye læsere.

Skribenterne i denne bog har arbejdet professionelt med Vizkis tekster, eller de har kendt ham godt og nogle endda særdeles godt. Derfor vil man som læser indimellem opleve, at digterens liv blander sig med hans værker. Når det kommer til Vizki, kan det føles næsten forkert at forsøge at holde de to størrelser adskilt. Vi har som skribenter valgt, at vores primære fokus skulle være på værkerne, men nogle af os tillader os samtidig at inddrage hvert vores personlige kendskab til Vizki. Det gør Morten Kirkskov eksempelvis i sin tekst 'En kamæleon ved navn Bob', der gennem en personlig fortælling indfanger én vizkisk metode, en vizkisk måde at skabe på – samtidig med at den berører et af digterens helt store temaer: intimiteten mellem to mennesker over for *eneboeren*. Kirkskov peger på Vizkis forhold mellem liv og værk i følgende linjer: "Du stiller så store krav til virkeligheden, fordi du har et så frodigt og fantastisk lykkelaboratorium. Små, gule sedler kan ikke bare være små, gule sedler med beskeder på, men bliver små kunstværker med ord – to die for."

Morti Vizki havde flere metoder; en anden af dem kan formuleres som at læse op på tingene. Jacob F. Schokking, der som instruktør har arbejdet med flere af Vizkis stykker, har nævnt for mig, hvordan han blev slået af Vizkis belæsthed. Han havde selv fået hele den calvinistiske lære ind med modermælken og gennem sin skolegang i Holland, nu genså han den i Vizkis tekster, men i en meget fri fortolkning. For at imødekomme denne metode, at læse op på tingene for herefter at benytte det religiøse og mytologiske stof i værkerne, har vi placeret en 'Vizkis ordbog' bagerst i bogen. Den kan ud over at fungere som leksikon også betragtes som et slags forfatterskabs-

portræt. Til sidst i bogen finder man desforuden også oplysninger om de enkelte forfattere til bogens tekster.

Det religiøse hos Vizki er et af de emner, der behandles i antologien. De religiøse referencer er faktisk til stede fra debuten *Digtsamling* fra 1984, men det er, som om skribenterne i denne bog er enige om først for alvor at tillægge dem betydning i det sene forfatterskab. Men ellers er der ikke blandt skribenterne nødvendigvis enighed om resten. F.eks. ikke om, hvilket af prosaværkerne der står stærkest, eller hvilken digtsamling der skal udnævnes til hovedværket. Men vi har alle mærket et behov for at få det vizkiske forfatterskab frem i lyset og læst. Således henvender denne bog sig til alle Vizkis potentielle tvillingebrødre og -søstre i ånden.

Kamilla Löfström, april 2014